

LANDSKAPSSTYRELSENS FRAMSTÄLLNING
till Landstinget med förslag till landskapslag
om medling i familjefrågor.

Huvudsakligt innehåll

I framställningen ingår det ett förslag till landskapslag om medling i familje-
frågor. Den medling som avses i lagen skall ha till ändamål att förebygga och
utjämna motsättningar i familjen.

Medlingsverksamheten skall, liksom annan social verksamhet, vara i huvudsak
en kommunal angelägenhet. I lagen medges dessutom landskapsstyrelsen möjlighet
att utse medlare som skall verka utanför den kommunala socialvården.

De medlare som fullgör i lagen avsedda medlaruppdrag skall arbeta under
sträng sekretess, oavsett om de är kommunalt anställda eller om de arbetar utanför
den kommunala socialvården.

Allmän motivering

I förhållandet mellan människor som lever tillsammans finns det ofta motsätt-
ningar av olika slag. Förmågan att hantera motsättningar är individuell. Av till
synes enkla motsättningar kan konflikter uppstå vilka, om de inte löses utan enbart
påbyggs, leder till att ett fortsatt samliv inte är meningsfullt.

När en familj väljer att avbryta samlevnaden uppstår ofta problem som är
förknippade med separationen. Egendom som betraktats som gemensam skall
fördelas och, om det i familjen finns minderåriga barn, skall frågan om vårdnaden
av barnen lösas. I den för parterna nya situationen finns det risk för att tidigare
motsättningar fördjupas och att den för alla parter bästa lösningen inte kan uppnås
utan medling i form av hjälp och rådgivning från en utomstående person som kan
upplevas som objektiv.

Genom medling är det möjligt att lösa konflikter och motverka att nya sådana
uppstår. Kan medling ordnas i ett tillräckligt tidigt skede är det även möjligt att
utjämna och förebygga motsättningar.

För närvarande saknas i landskapet en välfungerande medlingsverksamhet.
Enligt landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar
rörande socialvården (46/84) har kommunerna visserligen en allmän skyldighet att
ordna medling i familjefrågor, men det finns även behov av en utökad verksamhet
som komplement till den verksamhet som kommunerna ombesörjer. Såvitt gäller

den kommunala verksamheten finns det dessutom behov av närmare lagstiftning, som i viss utsträckning även bör avvika från de regler som allmänt gäller inom socialvården.

Landskapsstyrelsen föreslår att en särskild lag antas om medling i familje-frågor. Förutom det allmänna behovet av medling i samlevnadsfrågor kan den i lagen avsedda medlingen tillfredsställa även det behov av medling som kan finnas i de fall då äktenskapsskillnad, med krav på betänketid, aktualiserats.

Behörigheten att lagstifta om medling i familje-frågor bör anses tillkomma landstinget enligt 13 § 1 mom. 15 punkten självstyrelselagen, eftersom verksamheten utgör en form av social omvårdnad. Den omständigheten att en medlare i sin verksamhet kan komma att handlägga frågor om vilka behörigheten att lagstifta tillkommer rikets lagstiftande organ kan härvid inte, vid bedömningen av behörig-hetsfrågan, tillmätas självständig och avgörande betydelse.

Detaljmotivering

1 §. I paragrafen anges ändamålet med den i lagen föreslagna medlingsverk-samheten. Medlingen skall kunna omfatta både motsättningar som allmänt upp-kommer inom familjen och sådana särskilda problem som är förknippade med en äktenskapsskillnad. Av lagen följer inte något slag av tvång att anlita medlare.

2 §. Av bestämmelsen följer de uppgifter som en medlare skall fullgöra. Uppgifterna är allmänt hållna och några speciella formkrav har det inte funnits orsak att uppställa. De former under vilka medlingen skall utföras bör medlaren i varje enskilt fall avgöra utgående från medlingsuppdraget.

Medlingen bör gå ut på att finna den ur alla synvinklar bästa lösningen. I de fall då fråga uppkommer om fortsatt samliv eller separation skall således frågan bedömas utgående från förhållandena i det enskilda fallet. De krav som ställs på medlaren är följaktligen stora och det är inte rimligt att förutsätta att medlaren själv skall ha erforderlig sakkunskap inom alla delområden som kan beröras i medlingsuppdraget. Till den del medlaren själv inte har tillräcklig kunskap bör han därför biträda parterna med att anskaffa hjälp och tjänster även från andra.

3 §. Medlingsverksamheten skall utgöra en del av den kommunala socialvården, varför huvudansvaret för verksamheten bör åvila kommunerna. I förhållandet mellan landskapet och kommunen bör också i övrigt tillämpas de principer som allmänt gäller inom socialvården.

Att landskapslagen om planering och landskapsstöd inom social- och hälso-vården skall tillämpas på medlingsverksamhet som kommunerna ordnar innebär

bl.a., enligt 2 § nämnda lag, att kommunen har vissa möjligheter att välja hur verksamheten skall ordnas.

4 §. Alla kommuner i landskapet har inte förutsättningar att med egen personal ombesörja medlingen. Det bör därför finnas komplement till den medling som utförs av personal anställd inom den kommunala socialvården. Annan än person anställd inom socialvården bör dock få verka som medlare endast med tillstånd av landskapsstyrelsen. Tillståndsförfarandet är nödvändigt för att säkerställa att medlarna har förutsättningar att fullgöra sina uppdrag framgångsrikt. Genom tillståndsförfarandet, och de villkor som tillståndet kan förenas med, skapas även ett instrument för övervakning och handledning av medlarna.

5 och 6 §§. Det är av stor vikt att den som lämnat en uppgift till medlaren kan lita på att uppgiften inte kan användas emot honom. Medlaren bör därför inte utan samtycke fritt få lämna uppgifter ens mellan parterna. Bestämmelserna om tystnadsplikt bör därför vara strängare än de bestämmelser om tystnadsplikt som allmänt gäller inom socialvården.

Bestämmelserna om tystnadsplikt skall gälla både tjänstemän inom socialvården och de som utför medlingsuppdrag med särskilt tillstånd.

Bestämmelserna om straff och väckande av åtal för brott mot reglerna om tystnadsplikt överensstämmer med de bestämmelser som allmänt gäller inom socialvården (landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av vissa riksförfattningar rörande socialvården). I rikslagstiftningen finns motsvarande straffbestämmelser (58 § 1 och 3 mom. socialvårdslagen (FFS 710/82), vilka bestämmelser tillämpas på såväl kommunala som andra medlare).

Med hänvisning till det anförda föreläggs Landstinget till antagande

L a n d s k a p s l a g
om medling i familjefrågor

I enlighet med landstingets beslut stadgas:

1 §

I denna lag finns bestämmelser om medling i familjefrågor. Medlingen har till ändamål att förebygga och utjämna motsättningar inom familjen.

2 §

Den som utför medling skall försöka få till stånd en öppen och förtroendefull diskussion mellan familjemedlemmarna. Medlaren skall biträda familjemedlemmarna med att uppgöra avtal och vidta andra erforderliga åtgärder så att motsättningar kan förebyggas och utjämnas i samförstånd.

Medlare skall ägna särskild uppmärksamhet åt att minderåriga barns ställning tryggas.

3 §

Landskapsstyrelsen leder och övervakar medlingen i familjefrågor.

Det ankommer på kommunerna att ordna medlingen. På verksamheten, som utgör en del av kommunens socialvård, tillämpas landskapslagen om planering och landskapsstöd inom social- och hälsovården (63/83).

4 §

Utöver den medling som ordnas av kommun kan medling ordnas av enskild person som av landskapsstyrelsen beviljats tillstånd att utföra medlingsuppdrag. Tillstånd får beviljas den som är förtrogen med familjerådgivning eller barnskyddsarbete och som med hänsyn till erfarenhet och personliga egenskaper har förutsättningar att verka som medlare.

Tillstånd som avses i 1 mom. meddelas för viss tid, högst fem år i sänder. Tillståndet, som kan förenas med villkor och inskränkningar, kan indras när skäl därtill föreligger.

5 §

Medlare får inte för någon röja de uppgifter som under medlingen framkommit om enskilds personliga förhållanden och om familjeangelägenheter. Uppgift får dock röjas om samtycke därtill lämnas av den som uppgiften rör eller, om han saknar förutsättningar att bedöma vidden av ett samtycke, av förmyndare eller annan vårdnadshavare.

Medlare har inte rätt att få del av sekretessbelagda uppgifter och handlingar som innehas av annan.

6 §

Den som röjer uppgift i strid med bestämmelserna i 5 § 1 mom. skall, om inte strängare straff annorstädes är föreskrivet, för brott mot medlars tystnadsplikt dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.

Åtal för brott som avses i 1 mom. får väckas endast om målsägare så önskar.

Denna lag träder i kraft den . Av verkställigheten av lagen förutsatta åtgärder får vidtas innan lagen träder i kraft.

Mariehamn den 7 april 1988

L a n t r å d

Folke Woivalin

T.f. lagberedningschef

Lars Karlsson